

بررسی جایگاه کتابدار و معلم در کتابخانه های آموزشی

*نجمه باقریان

دانشجوی کارشناسی کتابداری دانشگاه قم nj_bagherian@yahoo.com

چکیده

امروزه آموزش به شکل مثلی است که رئوس آن را دانش آموز، معلم و کتابخانه تشکیل می دهند. برای اینکه مدرسه بتواند به هدف اصلی خود که آموزش و پرورش آینده سازان کشور می باشد برسد، ضروری است این سه راس مثلث هریک وظایف خود را به خوبی انجام داده و همواره در تعامل با یکدیگر باشند. آن چه در این مقاله مورد بررسی قرار می گیرد، جایگاه و نقش کتابدار و معلم و لزوم تعامل این دو در ارتباط با کتابخانه مدرسه می باشد.

کلیدواژه

کتابدار، معلم، کتابخانه آموزشی، دانش آموزان، مدرسه

مقدمه

کتابخانه های آموزشی پل آشنایی میان دانش آموز و دنیای دانش مکتوب فراتر از مدرسه به شمار می روند. مدرسه در جایگاه یک نهاد آموزشی باید با ایجاد کتابخانه، مروج فراگیری در میان دانش آموزان

باشد. تحولات سریع دنیای امروز، انفجار اطلاعات و پیشرفت فن آوری های اطلاعاتی ایجاب می کند در کنار آموزش مبتنی بر کتابهای درسی که نمی تواند جوابگوی کنجکاوی فرد باشد، کتابخانه ها با منابع جدید و غنی نقش مکمل آموزشی را ایفا کنند (۶:۱۴۶).

امروزه آموزش به شکل یک خط مستقیم که در یک طرف آن معلم و در طرف دیگر آن دانش آموز قرار گرفته باشد معنی ندارد، بلکه آموزش به شکل مثلی است که رئوس آن را دانش آموز، معلم و کتابخانه تشکیل می دهند و برای بررسی در مورد کار هر راس لازم است فعالیت و روش های دو راس دیگر در ارتباط تعاملی مطالعه شود. امروزه تاکید بیشتر بر خودآموزی دانش آموزان است تا آموزش آنها و به همین دلیل، کتابخانه های آموزشی مراکز آموزشی محسوب می شوند (۱۱:۱۱۴).

کتابخانه آموزشی در هر نظام آموزشی منطقی که مبتنی بر یافته های علمی در مورد یادگیری و پرورش دانش آموزان است نقشی غیر قابل انکار دارد. این نقش برخاسته از نظریه یاد دادن و یادگیری در فراگرد آموزش است. (۲:۲۲۸) کتابخانه آموزشی

- آموزشگاهی مانند یک مهندس است که عمل تفکر سازی را انجام می دهد. (۲۵:۱)
- وظایف عمومی کتابدار در کتابخانه آموزشی
۱. تهیه کلیه منابع اطلاعاتی مورد نیاز معلم و دانش آموزان
 ۲. کمک به معلم در پیشبرد کلاس درس و تحقیق
 ۳. کمک به تهیه ابزارهای کمک آموزشی
 ۴. کمک به دانش آموزان در پیشبرد دروس: این امر در حقیقت کمک به معلم در پیشبرد تربیت شاگردانی ماهر در کسب سواد خواهد بود.
 ۵. غنی سازی وقت های آزاد و پرورش استعداد ها (۱۴:۴)

نقش آموزشی کتابدار

اساساً نقش آموزشی کتابدار آموزشگاهی درگیری فعال با برنامه درسی و اهداف آموزشی مدرسه است. (۲۴:۳) در محیط هایی که به طور روزافزونی به شبکه ها متصل می شوند کتابداران کتابخانه های آموزشگاهی باید در برنامه ریزی و آموزش مهارتهای گوناگون پردازش اطلاعات به معلمان و دانش آموزان، صلاحیت کافی داشته باشند. بنابراین آنها باید به آموزش و پیشرفت حرفه ای خود ادامه دهند. شواهد مکتوب حاکی از آن است که هر وقت کتابداران مدارس با معلمان همکاری می کنند دانش آموزان به سطح بالاتری از سواد خواندن، یادگیری، حل مسئله و مهارتهای اطلاعاتی و ارتباطی دست می یابند (۲۴:۳) در هر برنامه مؤثر کتابخانه های آموزشگاهی، کتابدار باید مسئولیت های معینی را در بعضی از قسمت های برنامه های درسی داشته باشد و نقش آموزشی فعالی را ایفاء کند. اما این وظیفه همیشه باید با آن چه در کلاس درس اتفاق می افتد هماهنگی داشته باشد. کتابدار با دانش وسیعی که از منابع و فنون استفاده از آنها دارد می تواند مشارکت پرتوانی در برنامه ریزی و اصلاح فعالیت های آموزشی داشته باشد. (۸۰:۷) بنا به گفته «لنس» عملکرد کتابداران متخصص آموزشگاهی به نحو بارزی بر آزمون های موفقیت دانش آموزان مؤثر است. کتابداران آموزشگاهی نقش دوگانه ای ایفا می کنند.

یکی، آموزش دانش آموزان و ایجاد تسهیلاتی برای توسعه مهارتهای سواد اطلاعاتی آنهاست که برای موفقیت در همه زمینه ها ضروری است و دیگری آموزش ضمن خدمت معلمان برای اینکه آنها را قادر سازد از جدیدترین

در صورتی که در سیستم آموزشی به رسمیت شناخته شود، بر پیشرفت اندیشه و فرهنگ دانش آموز عمیقاً اثر می گذارد. رشد کتابخانه های آموزشگاهی با رشد و پیشرفت دانش و اندیشه دانش آموزان و پیدایش تعالی و نوآوری در آنها و بالندگی جامعه شان، رابطه مستقیم دارد. (۱۸:۲) کتابخانه آموزشگاهی به عنوان بازویی قوی در فعالیت های آموزشی و پرورشی، جایگاه والایی دارد. آموزشگاهی که به کتابخانه فعال مجهز نباشد در واقع نیمی از وظیفه آموزشی خود را انجام نمی دهد. (۲۱۲:۲) کتابخانه آموزشگاهی نسل آینده را برای رویارویی با این واقعیت آشنا می سازد که کسب دانش و سهیم شدن در رشد علمی نوع بشر، منوط به استفاده مؤثر و کارآمد از گنجینه ای است که کتابخانه ها و مراکز اطلاعاتی آن را عرضه می دارند. (۲۲۰:۲) کتابخانه آموزشگاه جایی است که پرسشهای علمی دانش آموزان و معلمان را پاسخ می گوید و آنها را به مطالعه صحیح و مفید راهنمایی می کند. (۱۵:۵) صاحب نظران آموزشی معتقد اند که کتابخانه و مدرسه مکمل یکدیگر اند و خود فراگیری در مدرسه بدون کتابخانه کار دشواری است. با توجه به مطالبی که در مورد اهمیت و نقش کتابخانه های آموزشگاهی ذکر شد باید گفت در صورتی این بخش نقش خود را به خوبی ایفاء خواهد کرد که کتابداران این بخش بتوانند وظایف خود را به خوبی انجام دهند و با نیاز سنجی کاربران کتابخانه که همانا دانش آموزان و کارمندان آموزشگاه می باشند مجموعه ای مناسب فراهم کنند. آن چه که واسطه میان کتابدار و دانش آموزان می باشد و نقش مهمی در یاری رسانی به کتابدار کتابخانه دارد معلم است، چرا که معلم بیشتر وقت خود را با دانش آموزان سپری می کند و از نیازها و علایق آنها بیشتر آگاه است. بنابراین در این مقاله نقش و جایگاه کتابدار و معلم را در کتابخانه آموزشگاهی مورد بررسی قرار خواهیم داد.

کتابدار

کتابدار با ایجاد هماهنگی بین کتابخانه و برنامه های آموزشی مدرسه ذوق و علاقه دانش آموزان را به تحصیل و فراگیری کامل تر تقویت می کند، دانش آموزان را در دست یابی به اطلاعات مورد نیاز یاری می دهد. صاحب نظران تعلیم و تربیت بزرگ ترین نقش کتابدار آموزشگاهی را تشویق و قادر ساختن دانش آموزان در رسیدن به دانش می دانند. امروزه نقش کتابدار

یک کتابدار آموزشی باید برفنونی مسلط باشد که مراحل پژوهش فردی و گروهی را میسر سازد و در آموختن آن فنون توانا باشد او باید قادر شود که منابع گزینشی کافی را در اختیار مراجعان قرار دهد تا به موقعیت ها و کاربران بسیار متفاوتی پاسخ گوید او باید همواره مبتکر اندیشه هایی باشد که موجب دگرگونی های آموزشی و پرورشی می شوند. (۵۴:۸)

امروزه آموزش سواد اطلاعاتی بخصوص در دوران مدرسه بسیار اهمیت دارد بطوری که بسیاری از کشورهای پیشرفته برنامه ها و طرح های بسیار در مقاطع مختلف تحصیلی در زمینه آموزش سواد اطلاعاتی به دانش آموزان دارند که مرکز و کانون این آموزش در کتابخانه آموزشی می باشد و فردی که در این آموزش نقش اصلی را دارد کتابدار کتابخانه آموزشی می باشد. کتابدار با توجه به مقطع تحصیلی دانش آموز باید برنامه های گوناگونی داشته باشد از جمله: آموزش استفاده از منابع، بازیابی اطلاعات مورد نیاز، آشنایی با انواع مختلف منابع (دایره المعارفها، فرهنگها، زندگي نامه ها و ...) و شیوه استفاده از آنها، معرفی بخش های مختلف یک کتاب و نقش هر یک از بخش ها (عنوان کتاب، نویسنده، فهرست مطالب، نقشه ها و ...) و جایگاه هر یک از اجزای یک کتاب، آموزش شیوه استفاده از برگه دان، آموزش نوشتن تحقیق، رعایت حق مؤلف و ...

کتابدار - معلم

با اهمیت روز افزونی که کتابداری در کار آموزش پیدا کرد، معلم و کتابدار نمی توانستند مکمل یکدیگر باشند.

زیرا خود معلم باید آنقدر بخواند و بیشتر بداند تا بتواند با شاگرد به بحث و گفتگو بپردازد، در واقع معلم نیز یاد دهنده ای است که خود به کمک کتابدار نیازمند است تا او را در زمینه نوآوریهای آموزشی یاری رساند. همین مقوله موجب شد که معلم مفهوم سنتی خود را از دست دهد و این بار کتابدار و معلم یکی نشوند. کتابدار - معلم یعنی کتابداری که تعلیم می دهد.

بستر یادگیری را فراهم می سازد، شاگرد را به آرامی جهت خود فراگیری رهبری می کند، خلاقیت فکری دانش آموز را با استفاده از کتابخانه می پروراند، آنها را با دیدگاههای گوناگون علم و دانش آشنا می کند و کتابخانه را به عنوان کلید کار معرفی می کند.

منابع اطلاعاتی و خدمات فن آوری اطلاع رسانی شبکه ای در داخل و خارج کتابخانه آموزشی مطلع باشند. (۲۴۶:۳) کتابداران کتابخانه های آموزشی در پیشبرد اصول آزادی عقلانی نقش رهبری دارند. کتابداران با معلمان همکاری نزدیک دارند تا بتوانند فعالیتهای آموزشی کلاس های درس را برای دانش آموزان سودمند تر سازند (۲۷۹:۱۲) نقش آموزشی کتابدار کتابخانه آموزشی نقش رهبری مؤثر است. ابعاد این نقش رهبری شامل: رهبری آگاهانه، رهبری هدفمند، رهبری مدبرانه، رهبری مشارکتی، رهبری انعطاف پذیر، رهبری باثبات، رهبری خلاق می باشد. (۲۵۶:۳)

انجمن کتابداران مدرسه های آمریکا، کتابداران کتابخانه های آموزشی را تشویق و ترغیب می کند به:

- شرکت فعال در روند آموزش و یادگیری
- دانش آموزان را با عقاید و اطلاعات لازم آشنا کند.

- دانش آموزان را برای آموزش مستمر و بادوام آماده سازد.
- استفاده از فن آوری های نوین اطلاعاتی را به آنها بیاموزند. (۲۷۴:۱۲)

کتابدار و سواد اطلاعاتی

ابتکارات آموزشی کتابداران کتابخانه های آموزشی بر محور سواد اطلاعاتی، فراهم سازی بهترین شرایط و فرصت ها برای افراد است. تا از زندگی شان بهترین استفاده را ببرند و افرادی با احساس، سازنده و مستقل باشند. (B:۲۵۲) نقش کتابدار آموزشی فراتر از پرورش یک سری قابلیت های سواد اطلاعاتی است و مسئولیت بزرگ و مهم او قابل استفاده ساختن کلیه اطلاعات و دانشی است که در اختیار آموزشگاه است یا می تواند به آن دسترسی داشته باشد، به گونه ای که دانش آموزان می توانند فهم و ادراک خود را بسازند و افکار و عقاید خود را به طریقی پرمایه توسعه دهند. (۲۵۳:۳) کتابدار در هدایت دانش آموزان به سمت جستجو و ارزیابی منابع اطلاعاتی مؤثر است. دانش آموزان با راهنمایی کتابدار به سهولت اطلاعات مورد نیاز خود را بدست می آورند. (۵۱:۸)

کتابدار متخصص آموزشی باید به شیوه و فعالیت هایی فکر کند که برای دانش آموزان و افراد تحت تعلیم، فرصت افزایش معلومات و هم چنین استقلال در برابر گزینش اطلاعات و اسناد را فراهم سازد.

امروزی نیازمند دسترسی به منابع و اطلاعات گوناگون و فراوان است. (۱۰:۱۷)

فن اطلاع یابی را به شاگرد یاد می دهد و به او می آموزد که غیر از کتابخانه مدرسه از سایر کتابخانه ها نیز می تواند بهره مند شود (۹:۲۶۴)

نقش معلم در بهره گیری از کتابخانه

ذهن جستجو گر دانش آموز، پاسخ به پرسش های بی شماری را که پیشرفت حیرت انگیز دانش و اکتشافات و اختراعات امروز برای او به وجود می آورد، از معلم و مدرسه می خواهد دسترسی به منابع و خدمات کتابخانه آموزشی را برای او فراهم کند. تنها به کمک کتابخانه مدرسه می توان محدودیت های آموزش را شکست. (۱:۵۰) در انتخاب کتابهای کتابخانه باید از معلمان نظرخواهی کرد، زیرا در هر حال معلم نقش رهبری را دارد و فعالیت های یادگیری دانش آموزان را کنترل و هدایت می کند. (۱:۵۱) اگر معلم از منابع کتابخانه ای به عنوان منابع اطلاعاتی استفاده کند و در رساندن اطلاعات به دانش آموز نقش رهبری ایفاء کند، مجموعه اطلاعات گردآوری شده در ذهن دانش آموز، با یکدیگر مرتبط می شوند، در نتیجه دانش آموز تحت تاثیر مجموعه ای وسیع از اطلاعات قرار می گیرد. (۱:۵۲)

معلم - کتابدار

در گذشته از عنوان معلم - کتابدار همواره استفاده می شده است و البته هنوز هم در بسیاری از جاها به همین نام و شکل عمل می کنند. علت آن عدم دسترسی به کتابدار

معلم

وجود کتابخانه در مدرسه در یاری بخشیدن به معلم برای تعیین محتوای آموزشی و انتخاب منابع مناسب با توجه به متغیرهای گوناگون از جمله شرایط محیطی و توانایی های دانش آموزان از طیف گسترده مواد و نیز نوع روش مؤثر برای تدریس هر درس، کمک به دانش آموزان برای یادگیری عمیق تر، فراهم آوری فرصت های بیشتر برای تکمیل مطالعات در زمینه موضوعات محوری کتب درسی، کسب اطلاعات جدید و دلخواه و محدود نشدن به اطلاعات کتاب درسی و تدارک فرصت های لذت بخش در استفاده از کتابها و منابع دیگر بسیار ضروری می باشد. (۲:۲۲۲) وجود کتابخانه به همان اندازه که برای دانش آموزان اهمیت دارد، برای معلمان نیز حائز اهمیت است. معلمان بیش از دانش آموزان به مطالعه و خواندن کتابهای کمک درسی و دانش اندوزی، روزآمد کردن دانش و تخصص خود نیازمند هستند. (۱۰:۲۱) گسترش بی امان دامنه دانش و افزایش روزافزون مواد کتابی و غیر کتابی و پیدایش انواع ابزار و وسایل نوین اطلاعاتی و ارتباطی سبب شده است تا زمان ما را عصر اطلاعات نام گذاری کنند. بنابراین معلم

به دانش آموزان بیاموزند چگونه باید مطالب را بخوانند، چه نکته هایی را در مطالعه مورد توجه قرار دهند تا مطالعه را بهتر و سریع تر درک کنند. (۱۲:۴) معلم و کتابخانه و کتابدار با کمک یکدیگر می توانند کودک و نوجوان را در بستر کتاب قرار دهند و او را به کشف حقیقت تشویق کنند. در این گروه، معلم و کتابدار و کتابخانه سه رأس مثلث یادگیری هستند که می توانند در پیشبرد تعلیم و تربیت واقعی مؤثر واقع شوند و فرهنگ انسان سازی را غنی سازند. (۱۲:۴)

همگامی معلم و کتابدار در آموزش

مثلث یادگیری که شامل کتابخانه، معلم و کتابدار می باشد با همکاری و همیاری یکدیگر می توانند به برنامه ریزی آموزشی بپردازند و دانش آموز را در رسیدن به رشد مطلوب و طی دوران مدرسه به صورتی ثمر بخش یاری دهند. موفقیت این گروه آموزشی به همکاری دو سویه معلم و کتابدار و دسترسی به مجموعه ای غنی و منسجم بستگی دارد. به علاوه هر سه این عوامل باید در جهت هدفی مشترک، یعنی توانمندی دانش آموزان در جهت فراگیری «چگونه آموختن» حرکت کنند. (۱۲:۴) شرکت معلم در برنامه های کتابخانه می تواند هم جدی بودن برنامه ها و اهمیت آنها را از دید معلم به دانش آموزان بپیماند و هم مشوقی برای استفاده بیشتر از کتابخانه باشد. (۱۳:۴)

زمینه های این همکاری و فعالیت ها به طور مختصر شرح داده می شود:

۱. ارائه برنامه درسی معلم و محتوای آن به کتابدار:

کتابدار با اطلاع از برنامه درسی معلم و محتوای درس هایی که باید ارائه شود به تهیه و گرد آوری منابع و ابزارهای لازم می پردازد تا بتواند در موقعیت های خاص آموزشی آنها را در اختیار معلم قرار دهد.

۲. مشورت معلم با کتابدار در رابطه با نیازهای

دانش آموزان: نظر به اینکه معلم مدت زیادی از روز را با دانش آموزان در تماس است می تواند در رابطه با شناخت هایی که از زمینه های مورد علاقه و نیاز برای رشد و پرورش استعداد ها و رغبت های دانش آموزان به دست آورده، با کتابدار مشورت کند و نیازهای خاص مطالعاتی آنان را اعلام کند.

او می تواند با کتابدار در رابطه با نیازهای روانی و دخالت دانش آموزان در فعالیت های مختلف کتابخانه هم فکری کند.

مدرسه یعنی فردی متخصص در امر کتابداری، آشنا با نظام آموزش و پرورش و آگاه از کم و کیف سازمان مادر و جامعه مخاطب خود بوده است. از این رو برای جبران این نبود یا کمبود از توان معلم های با علاقه و متعهد بهره مند شده و طی آموزشهای رسمی یا غیر رسمی آنها را به طور کلی با کتابداری و به طور اخص با خدمات عمومی کتابخانه آشنا و مأنوس نموده اند. معلم هایی که در این گذار قرار می گرفتند یاد می گرفتند که:

* با تجهیز کتابخانه به انواع مواد و مطالبی که به رشد فکری و ذهنی دانش آموزان کمک کند، می تواند بلوغ فکری آنان را به موازات رشد جسمانی پیش ببرند.

* آموزش عمده ولی غیر مستقیم را در اختیار نسل جدید جامعه بگذارند.

* دانش آموزان را به فعالیت های اجتماعی و کار دسته جمعی - با نگاهی به زندگی آینده - تشویق نمایند.

* از طریق برنامه های مختلف کتابداری - در قالب خدمات عمومی - زمینه مساعدی را برای تفاهم بهتر و بیشتر دانش آموزان در سازگاری با محیط و اجتماع مهیا سازند.

* با گسترش مطالعه و انجام کارهای تحقیقاتی به باروری اندیشه و تقویت چارچوب فکری دانش آموز بپردازند. (۲۶۰:۹) معلم-کتابدار در سال های دبستان می کوشد تا مطالعه و کتابخانه را قسمتی از زندگی کودک جلوه دهد. وظیفه معلم-کتابدار در برابر دانش آموزان دبیرستانی به ویژه در سال اول شکل دیگری می گیرد.

زیرا این دانش آموزان از طرفی مطالعه مستقل بر مبنای کتابهای منتخب خود را آغاز کرده است و از طرف دیگر همچنان ذهنی کنجکاو و پرسشگر درباره همه چیز دارد. (۲۶۰:۹) تعارض فکری جوان دبیرستانی با کمک معلم-کتابدار آگاه و با ذوق به پویایی ذهن خلاق و شکوفایی استعداد او تبدیل می شود (۲۶۱:۹) هدف از تربیت معلم-کتابدار تاکید بر مفهوم بخشیدن به انگاره های صحیح و اصولی آموزش و پرورش غیر مستقیم از طریق کتابخانه مدرسه است، چنان چه تحقیقات یونسکو نشان می دهد که معلم ها بیشترین سهم را در ترویج کتابخوانی داشته اند (۲۶۲:۹)

معلم و کتابدار

معلم و کتابدار می توانند با استفاده از منابع کتابخانه

۷. همکاری معلم با کتابدار در وجین کتابها. (۱۳:۴)

نتیجه

مثلث یادگیری در مدرسه شامل کتابخانه، معلم و کتابدار می باشد ابعاد این مثلث با همکاری و همیاری یکدیگر می توانند به برنامه ریزی آموزشی پردازند و دانش آموز را در رسیدن به رشد مطلوب و طی دوران مدرسه به صورتی ثمر بخش یاری دهند. موفقیت این گروه آموزشی به همکاری دو سویه معلم و کتابدار و دسترسی به مجموعه ای غنی و منسجم بستگی دارد، بنابراین برای اینکه کتابخانه آموزشی بتواند رسالت خود را به خوبی ایفاء کند، ضروری است کتابدار و معلم که هر یک تکمیل کننده کار دیگری می باشد رابطه نزدیکی باهم داشته و همواره در تعامل با هم باشند.

۳. کمک به کتابدار در انتخاب کتابهای مناسب:

با توجه به شناخت معلم نسبت به نیازهای متنوع دانش آموزان او می تواند کمک مناسبی برای انتخاب کتاب محسوب شود.

۴. استفاده دانش آموزان از کتابخانه با تشویق معلم: تعیین تحقیق های ساده و تکالیفی که دانش آموز را برای انجام آنها ملزم به استفاده از کتابخانه می کند.

۵. برنامه ریزی معلم در استفاده از کتابخانه به عنوان آزمایشگاه درس خود.

۶. سپری شدن مدتی از وقت معلم در کتابخانه برای مطالعه و تحقیق: استفاده معلم از کتابخانه به آگاهی او از منابع موجود در کتابخانه می افزاید و نیز مشوقی می شود برای جلب همکاری بیشتر کتابدار و استفاده دانش آموزان از کتابخانه.

منابع و ماخذ

۱. باب الحوائجی، فهیمه. نقش و اهمیت کتابخانه های آموزشی و رهنمودهایی برای کتابخانه های کودکان. تهران: کتابخانه و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۸.
۲. بهمن آبادی، علی رضا. «جایگاه کتابخانه های آموزشی در نظام جدید آموزش و پرورش». فصلنامه «فصلنامه کتاب، دوره ۳، شماره ۱ (چهارم بهار، تابستان، پاییز، زمستان ۱۳۷۱)». صص ۲۱۰-۲۳۴.
۳. تاد، راس جی. کتابدار مدرسه به عنوان معلم: نتایج آموزشی و اقدام مبنی بر شواهد. ترجمه حسین مختاری معمار. در گزیده مقالات ایفلا ۲۰۰۲ (گلاسکو: ۱۸-۲۴ اوت ۲۰۰۲). زیر نظر فریبرز خسروی، سیمین نیازی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۳۸۳، صص ۲۴۳-۲۶۰.
۴. پریخ، مهتری. «نقش مدرسه ها در استفاده از کتابخانه های آموزشی و رشد». گلبنگ، شماره ۹، صص ۱۲-۱۵.
۵. داورپناه، محمدرضا. «بررسی نقش کتابخانه های مدارس ابتدایی در تقویت آموزشی و ابعاد عادت مطالعه». پیام کتابخانه، سال ۶، شماره ۲، ۱۳۷۵، صص ۱۴-۲۰.
۶. شرافتی، ثریا. «وضعیت کتابخانه های آموزشی (مقطع متوسطه) استان کهگیلویه و بویر احمد». فصلنامه کتاب، دوره ۱۵، شماره ۱، (بهار ۱۳۸۳)، صص ۱۴۵-۱۵۳.
۷. کائو، سامسونگ سانگ. ترویج عادت خواندن در کتابخانه های کشورهای آسه آن. ترجمه ناهید بنی اقبال. در گزیده مقالات ایفلا ۹۹ (بانکوک: ۲۰-۲۸ اوت ۱۹۹۹). زیر نظر عباس حری؛ ویراسته تاج الملوک ارجمند. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۰، صص ۷۷-۸۵.
۸. عباسی هرمزی، سوسن. کتابخانه های مدارس. اهواز: مهزیار، ۱۳۸۵.
۹. عماد خراسانی، نسرين دخت. خدمات عمومی کتابخانه و شیوه های آن. تهران: کتابدار، ۱۳۷۹.
۱۰. مجیدی، موسی. راهنمای ایجاد و گسترش کتابخانه های آموزشی. تهران: سازمان پژوهشی و برنامه ریزی آموزشی، دفتر انتشارات کمک آموزشی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۸.
۱۱. مرتضوی، ناهید. «اهمیت و نقش کتابخانه های آموزشی در آموزش». فصلنامه کتاب، دوره ۱۳، شماره ۲ (تابستان ۱۳۸۱). صص ۱۱۳-۱۲۰.
۱۲. واسمن، آن. ام. گام های نو در ارائه خدمات کتابداران مدرسه ها: توصیه های ساده برای متخصصان کتابداری و فناوری آموزشی در مدرسه. ترجمه مهرداد دخت وزیرپور کشمیری؛ شایسته خزانلی. تهران: دبیزش، ۱۳۸۴.